

השותק מצורטקוב

בצ'ורטקוב, עיר הבירה של שושלת רביים, חוטר מנוע ר' ישראל מרוזין, נפטר לפני שבועים ימים, כליל יד סבת, איש יהודי והוא כבן שמונים, אשר אורחותיו היו טוהרים שלא כסנהג אנשים מן הישוב, שם האיש היה ר' שמואל זאב ב"ר מאיר פרוטר ונקרא השותק, כי ישב בחצר הרבי שלשים שנה מבלי הוציא נהג על דל"שפתיו, שתוקתו של אדם חי במשך שלשים שנה תסימת — קיי: לטעלה מעשרת אלפים יום ולילה — ודאי שיש בה מן הסופלא והאחריר כאחד ומה פלא שאליה חסידים, אשר באו לחצות בצל רבם, הוליכו את קוליהם ושמעה הלך למרחוק ומתייסור היו מחרים עליה את דבורם בחשאי וביראת כבוד, שאווי לה בעלי תשובה או צדיק נסתר, והעתונאים ספרו על השתיקה ברובל'הג. וקולניות כרוכס, וש. אנסקי מכנס הנפוצות, שעבר בימי המל"חמה על המפלות של עיריות ישראל בנליציה להציל משירי ההוי של חי תסול, דמותם ושירתם, נתן את לבו כאיש התעלומה, שנוה על עצמו את השתיקה, ככתוב בספר, חורבן נליציה ועין שם.

ואלה תולדות: מעשה כרי שמואל בעל בעטיו וירא שמים והוא יושב בעיר ואם בישראל לובלן ורכולתו אבק שרפה ועליה פרגסתו, ויהי באחד הימים נפלה קטטה בינו ובין אשתו ונפלטה מסיו הקללה: מי יתן ותשולח אש בעצמותיך — ולא היו ימים מעטים ושלחבת אחזה בקרנות חבית ונפלה דליקה באבק השרפה והאשה נשרפה כליל, ורא האיש שנתקיימה קללת פיו וינחם אל לבו וירד לרבו אשר בצ'ורטקוב ובימים ההם והרבי ר' דוד משה עורנו בין החיים וישמוך לפניו את סרו שיחו ומאד נתאוה לקבל תשובה, כי בעונו פתה אשתו

בדמיוניה, והרבי התעצב אל לבו ואמר: יהודי שכמותך יפה לו השתיקה? ורי שמואל ירד לכונת הרברים ולא חזר על האכסניה שלו אשר בלובלן, כי אם נשאר יושב בקרן זוית נדחת כבירת הרבי ולא הוציא דבר מפיו למקטון עד גדול והיתה שתוקתו לו ללחם יומם וכן דרכו בקודש שלשים שנה.

לפני שנים מספר ירדתי לצ'ורטקוב ואסרתי לראות את האיש הזה, חצר הרבי היתה הרבה ועוד נראתה בחומת הבית ידם הפרשעת של חיל זרים, אשר הפכו את הארמון ההרור לעיים, ובחציה, באחד החדרים הצרים שקירותיו השחירו בשולר קדרה וחלונותיו הונפו קרשים ופחים ישב השותק, הוא לא עזב את החצר גם בימי המלחמה כשנמלטה משפחת הרבי מסת"ה המציק ורובי האוכלוסים עזבו את העיר, ואף בימים אשר קווקים פורעים הטילו את פחדם על העיר הכבושה וטיסאו את הקלווי הגדולה והמפוארת והכניסו בה מסוסיהם חונם, לא נשש השותק את מאורתו והיה יושב בשקידה על כפרי קודש ומקיים מסש את הכתוב, והנית בה יומם ולילה ונדרכו סאו, היה כיום הוסה מלסולו העצור ובלילות כשכלתה רגל מן השוק והקלווי נתרוקנה סארם הסתלסל ננונו בהמית'נכאים ועוברי אורח המאחר בנשף עומד ליד דלת ומטה און קשובה, ומסערים, שהקווקים ראו פעם פנים אל פנים את האיש ההינה בתורתו ונתחלחלו למראה היהודי הסוחר, אשר עשרים שנות שתיקה הקרינו סאיסוני עיניו, והוציאו את סוסיהם מכול הקודש והלכו לשכן את סומאתם בזקום אחר.

כאלה הימים שנודגנתי לעיר בא סוינא הרבי הצ'ורטקובאי ליאהרציוש של אביו; שריריחסידיו נתכנסו מכל קצות

המדינה, הבוקר איר שוטפו אלפים להשתטח על קברי'הוקן ונרות בידיהם וכינותם ציעד מתונות הרבי, ישיש ותשוש'בוה, ויש בין החסידים שמתלחשים על חורתו בדרשה רשבת'תשובה: בראש'השנה עולות למרומים שבתות'השנה שחלפה והשנה החדשה יורדת לתחתונים ושואלת ספי אחותה הבכורה שהלכה לבין העליונים: נו, כיצד קבלו שם את שכתותיך? והיא, הגדולה, מתיפחת ואומרת: וי לך, שירדת לעול'העשיה לעת כואת, כי שחת ישראל ונח את אלהיו, והשנה החדשה קורעת את בנדיה וניתנת את קולה בכני ואנחתה נשמעת מסף'העולם עד כופו... ובאותה השעה, כשנחנתי להאון ללחשיותיקים סח לי בן'ליותי: נו, אילו עיינת כמה שכתב בחזון הקורטפורנט שלנו בעתונ'הבירה על זרבי דני, העושק דלים וחלכאים, שהשלישו בידו את הנדונות של בנותיהם הכלות הבתולות והוא, הקרוש והטהור המגלגל את עינו כלפי מרום, נוזל את כבשת'הרש ואין סכלים, ואנכ תרעומת סרנו איש'שיחי כלפי סאורה של השותק לאמר: הלה — הסקיים את תורתו סעוני הוא ודאי צדיק גסור ולא יוכה שהקהל יתרסק על דלתותיו ויביא לו את צור'רכספו, ולחש עובר ספה לאון: הרבי הוסן אלינו את השותק והשימע באזנו תוכחת'סוטר על שלא טבל בסקואות והלה רשם בשרד עליו נליון: כל העולם כולו שקוע במ'ט שערי סומאה ומאד יראתי מענינותיהם מ' אמטא גם אני.

ליל התקדש'חג והחסידים מרחוק באו מהלכים אילך ואילך בקלווי הגדולה חסרת הכפסלים זרבי יושב בחדר הסמוך כשהוא סוטרש שלא להתערב עם שנים וכשהלך לקרש על יונו היתה הסוכה נתנה במצד; נצטופפו אנשים וסף לקלוש הר טקילו ואחד מוקני'החסידים, כבן שמונים, יצא במחולות, ושוג רמו לי איש'שיחי על סאורתו של השותק ומתוך הערת'צדדן זו הובהרו לי השמועות שסרחו, השמועות על חסידים שפישו בצנעא סרכם והם רוחשים הערצה סטירה להשותק, הרש וכאן רואים נתקבצו מסביב למאורת'השותק עינול'לכבות של סירודים ועניים, אשר בקשו ישע ונתיאשו משושלת'הצדיקים החולכת ואפסה והתנה, החנוני, יושב הקרנות, עני'האומנים, אשר שלחו את יריהם במרנסה חדשה, כאו ושיתפו את השותק ברוחם, כי תעמיד להם זכותו ויצלח פעלם ביום, רבים שסרו את פסות' הניר הכתובות בעצ'סירו והיו להם כקמיעות ודברים שבקדושה, כי שלא במתכוין נעשה השותק כנקודת'הלכוד לדני המשחר פיות, הטון'העם, אשר צפו את הליכותיו, שכנה בלבם יראת'הרומסות מפני דרך'החיים, שכרו לעצמו ארם אלמוני בישראל, קצתם ראו בו את העץ אשר בארץ והיה להם כאחד הפשטנים והתמיסים, שבשכילם ניזון כל העולם כולו והם די להם בקה חרובים מערב שבת לערב שבת.

אפשר, כי מבלי נשמע קולו נעשה השותק וחיו בקראת'תגר על הסותרות והבנונו שבארסונות'הרבי והלב הלך שבו, סאליו, אחרי הארם, אשר נכורה כנפשו לרצות ולכפר בשתיקת'נצח את שנת'הרגע שיצאו ספיו לפני שלשים שנה, וכבוא אורח ססרי הקים לראות באיש, ודאי השתאה למצוא בקרבנו — בקרב בני'דורנו המצוינים בלהנם, כדביניהם, נואסיהם, סטיפיהם ושאר בעלי הלשון לטיניהם — איש, אשר הרגשת' ההטא שחטא בשגגת'לשון רוכצת עליו עד כדי סתימת'הרבור לעולמים.

אנכ הליכה על תלוליות'הרשא שסאי תירי'העיר נתגלגל הרבור על השותק, הייתי אר'חיפורח וההבריא שנטפלה אלי שקיה להשיביעני הוספת ביאור, נוכרנו: מיסות בראשית עד היום הזה, משל'השועלים אשר לעמי הקדם עד לסוטר'ההשכל ספיו מלסירי

דרדיקן באסכולות'דורנו חוזרים ואומרים כשכחה של שתיקה, אולם השתיקה היצוצה לנו ספיהם של אלה דמות'דיוקנה תרנית, פקחית, דיפלוסמית ואמר האשכנוי שהיא ססולאה כפו וחיל שמו את שויה, בשני סלעים והיא להם סוג לחכמה — ויפה בשעת התפלה, ולא כן השתיקה של אותו האיש; מקורה בנכבי'החרטה, שאינה ספינה את סרירותה ואינה מפתיקה את צערה ואינה באה ככפרת'ארצי אלא היא קשה ומסורולת ומסתחת ללא-המלה לאורך כל חי האנוש עלי אדמות, והיה מי שנזכר כבעל, אוצר העניים, הנושא את דברו על מעיונות'ההר' נשה העמוקה הספכה בנו, שזוטב לנו שלא נפרטנה לאיסוני'הרג שחוקים ונכובים, הצרים סהביל את שפעתה, שאין בשבילה סת'הסכע אלא מעשה דלדול כלכד, אפשר שהאיש נללתה לו האמת הזו בערטילאיתה והכין, כי משנתגלנו רחשי'פנים לחלל העולם כדמות'ה סלה הנאמרת, מיר פורקת הסלה הזו מעליה כל שיירי'ויקתה למאוי'הרבור והיא נעשית תכלית לעצמה ורחשי'הלב סודייסים תחת ידיה, אפשר שהשותק נהיו לו העונשין, שקכל על עצמו, לסקורי'הנאה כסוסה ועילאית, כינה ובחנה התפלספה חבורת'הטיילים השוקקה שלא ידעה לכד את השתיקה אלא בדבור.

וכאנת של אבא לבנו, שנתקבלה שלי שים, כתיב לאמר: ועוד אודיעך בני יקורי חרשות מעירנו משארטקויה, שהשותק נמצא בחדרו סת, כי הערל נפטרקה, שהוא השכתי ניו של הקלווי להבריל ראה שאין עשן יוצא סארוכת'השותק ונשתומם והחריר יש נים סרכבם והלכו אנשים והתרסקו על הדלת ומטילא אין קול ואין עונה והבקיעו את הדלת ונמצא השותק סת והוא ערום ויחף וקיטל שהי סכסה הציניסו הי פרום וסאך לו עומדת קערה עם סים ויש משיחין, כי קודם הסיתה לבש את הקיטל וביקש לטהר

ועוד יוספר כזה, כי בשלשים שנות השתיקה היתה סלה אחת, אשר הסחשה היה משמיעה בקול, כשנאסרה בעסרדו ברכה לאלהים או לארבי, היתה ססתגנת סבין שפת'תיו סלה דטה וחייכניתו בת שתי'הברות: אמן, לאמר: אם בשל הקללה שנתקיימה נגורה עליו השתיקה הרי באה הברכה העתידה להתקיים ומתירה את הפה החכום ונשמע המלסול הצלול והמפורש: אמן.

ועוד נמצא במאורתו כד'סים וכה שני דנים קטנים ספרפרים והיה מקיים על הכד הזו ותשליך במצולות'ים כל סאור תינוי, כי נצטסצסו לו מצולות'הים בכר'חרס, שלשים שנה לא דבר האיש ושלשים שנה לא עלה לסשכב, כי אם ישב והנה בספרי יראים ובלילות נתננסם לשעה קלה בין הדרן והדרן; שלשים שנה עברו על האיש כדי אמות של חרר אסוס'חלונות, שאין בו אלא ספסל, כסעין שלהן וארנו של ספרי'קודש; שלשים שנה נחתמו שפתותיו בטבעת'השתיקה סרצונו וסר סארם ופרש משאוגו והסונו ושלש עשרה שנה לא היה מעורב עם חבריות כלל והוא סנור ומסוגר וחיו שופעים כאין אסר ומכריוסם בלא דבי רים: דרשונג.

הלך לעולמו איש והוא סלאי רחוק ומורד לאתו ומי ידע את נפשו וכא בחיזונה את הדלת ונמצא השותק סת והוא ערום ויחף וקיטל שהי סכסה הציניסו הי פרום וסאך לו עומדת קערה עם סים ויש משיחין, כי קודם הסיתה לבש את הקיטל וביקש לטהר

ד. שי"ן